УДК 81’42:81’373.612
DOI https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-216-26

КОНЦЕПТ «ПЕРЕМОГА» В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ МЕДІАТЕКСТІВ)

THE CONCEPT OF “VICTORY” IN CONTEMPORARY UKRAINIAN (BASED ON MEDIA TEXTS)

Матвійчук Т. П.,
orcid.org/ 0000-0002-6512-3269
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Національного транспортного університету

Житар І. В.,
orcid.org/0000-0002-1336-7931
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри українського ділового мовлення
Національної академії Служби безпеки України

У статті досліджено особливості репрезентації концепту «ПЕРЕМОГА» у сучасних українських медіатекстах. Поняття «медіадискурс» у роботі схарактеризовано як системну мовну практику, спрямовану на формування та трансляцію суспільно значущих цінностей і моделей інтерпретації реальності. Виявлено, що концепт «ПЕРЕМОГА» є смисловою домінантою, яка часто вживається в офіційних зверненнях і виступах посадових осіб, а також у новинних ресурсах. Визначено, що концепт «ПЕРЕМОГА» охоплює низку взаємопов’язаних семантичних компонентів, а саме: військовий, що виявляється в уявленні про перемогу як результаті збройного протистояння; політико-правовий, що має на увазі відновлення суверенітету і територіальної цілісності; морально-ціннісний, що передбачає відновлення єдності, ушанування героїв; екзистенційний, що характеризується як умова виживання, можливість розвитку держави; і персоналізований, який проявляється у збереженні ідентичності та приналежності. Встановлено, що саме ці семантичні складники формують багатовимірне смислове наповнення концепту «ПЕРЕМОГА» в сучасному українському медіадискурсі. У ході дослідження було виявлено, що в українських медіатекстах ключовим компонентом все ж таки залишається військовий, що виникає внаслідок збройного протистояння і націлений на досягнення мети. Однак, у сучасному медіадискурсі концепт «ПЕРЕМОГА» все частіше не лише описує результат військового конфлікту, а й виступає як комплексний соціокультурний символ. Як наслідок, простежено тенденцію до поступової втрати концептом «ПЕРЕМОГА» вузького значення виключно військового тріумфу та набуття ним ширшого екзистенційного наповнення, постаючи як умова виживання держави, збереження національної ідентичності та права українського народу на майбутнє. Зауважено, що в медіатекстах концепт «ПЕРЕМОГА» дуже часто поєднується із маркерами часу та оцінки, що свідчить про усвідомлення нацією важливості перемоги й складності шляху до неї.

Ключові слова: концепт, медіадискурс, медіатекст, семантичний компонент, смислове наповнення, соціокультурний символ.

The article studies the specific features of representing the concept of “VICTORY” in contemporary Ukrainian media texts. The notion of media discourse is defined in the study as a systemic linguistic practice aimed at shaping and transmitting socially significant values and models for interpreting reality. It is established that the concept of “VICTORY” functions as a semantic dominant frequently used in official addresses and speeches by public officials, as well as in news media. It has been determined that the concept of “VICTORY” encompasses a range of interrelated semantic components, namely: a military component, which manifests itself in the perception of victory

© Матвійчук Т. П., Житар І. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

as the outcome of armed confrontation; a political and legal component, implying the restoration of sovereignty and territorial integrity; a moral and value-based component, which presupposes the restoration of unity and the honoring of heroes; an existential component, characterized as a condition for survival and a possibility for the state's development; and a personalized component, manifested in the preservation of identity and a sense of belonging. It has been established that these semantic components collectively form the multidimensional semantic structure of the concept of "VICTORY" in contemporary Ukrainian media discourse. The study reveals that, in Ukrainian media texts, the military component still remains the key one, emerging from armed confrontation and aimed at achieving a specific goal. However, in modern media discourse, the concept of "VICTORY" increasingly not only describes the outcome of a military conflict but also functions as a complex sociocultural symbol. As a result, a tendency is observed toward the gradual loss of the narrow meaning of "VICTORY" as solely military triumph and the acquisition of a broader existential dimension, where it emerges as a condition for the survival of the state, the preservation of national identity, and the right of the Ukrainian people to a future. It is also noted that in media texts the concept of "VICTORY" is very often combined with time and evaluative markers, which indicates the nation's awareness of the importance of victory and the complexity of the path toward it.

Key words: concept, media discourse, media text, semantic component, semantic structure, sociocultural symbol.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну негативно вплинуло не лише на життя громадян, а й відобразилось у мовній картині світу українців. Український медіапростір періоду війни активно формує та закріплює ключові смисли, серед яких особливе місце посідає концепт «ПЕРЕМОГА».

У сучасних медіатекстах це поняття використовується не лише для позначення результату бойових дій, а й як символ національної єдності, опору та віри у світле майбутнє України [1]. Така семантична трансформація зумовлює потребу комплексного лінгвістичного аналізу мовної реалізації концепту «ПЕРЕМОГА».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українських мовознавчих дослідженнях значну увагу приділено аналізу концептів, пов'язаних із національною ідентичністю та соціальними трансформаціями [2]. Для прикладу, зважаючи на соціально-політичну ситуацію в державі, багато дослідників зосереджують свою увагу на концепті «ВІЙНА», зокрема Л. В. Зіневич та В. В. Красавіна розглядають концепт «ВІЙНА» у сучасному українському суспільно-політичному дискурсі [3]; Т. Левченко досліджує його в українській мовній картині світу [4]; Л. А. Ковбасюк узагальнює новітні студії концепту «ВІЙНА» у сучасному українському та зарубіжному мовознавстві [5]; Г. М. Яворська розглядає концепт «ВІЙНА» з погляду семантики та прагматики [6]. Серед культурно значущих концептів в українській мовній картині світу учені також досліджують такі концепти, як «ДОЛЯ» [7; 8], «ВОЛЯ» [9; 10], «БАТЬКІВЩИНА» [11], «ЗЕМЛЯ» [12], «РОДИНА» [13] тощо.

Наукові праці, в яких розглядається саме мова війни, здебільшого зосереджені на неологізації [14; 15; 16] та метафоризації [17; 18] лексики, проте концепт «ПЕРЕМОГА» в сучасному українському медіадискурсі залишається дослідженим не в повному обсязі.

Метою дослідження є аналіз мовної реалізації концепту «ПЕРЕМОГА» в сучасній українській мові на матеріалі медіатекстів періоду повномасштабної війни.

Виклад основного матеріалу. У сучасному мовознавстві концепт трактується як складна одиниця мовної свідомості, що поєднує логічний зміст, образні асоціації та оцінні характеристики [19, с. 73]. У воєнному дискурсі концепти набувають особливої ваги, оскільки вони виконують мобілізаційну та ідеологічну функції, впливаючи на суспільну свідомість [20, с. 64–65].

У межах цього дослідження поняття «медіадискурс» трактується як сукупність текстів масової комунікації, що функціонують у публічному просторі та відображають актуальні соціальні, політичні й культурні процеси [21, с. 267]. Під медіадискурсом у статті розуміємо системну мовну практику, спрямовану на формування та трансляцію суспільно значущих смислів, цінностей і моделей інтерпретації реальності, особливо в умовах кризових соціополітичних трансформацій. У воєнний період медіадискурс набуває виразного ідеологічного та

мобілізаційного характеру, що зумовлює активізацію ключових концептів, зокрема концепту «ПЕРЕМОГА».

Концепт «ПЕРЕМОГА» формується на перетині колективного досвіду, історичної пам'яті та актуального соціального контексту, набуваючи різних смислових реалізацій залежно від дискурсивного середовища. Як зазначає А. Вержбицька, концепти такого типу не є універсальними, а значною мірою зумовлені культурно-специфічними цінностями та національною мовною картиною світу [22, с. 128].

Концепт «ПЕРЕМОГА» у мовній картині світу репрезентує одну з базових ціннісних домінант, що відображає уявлення спільноти про успіх, подолання та досягнення значущої мети. У лінгвістичних дослідженнях наголошується, що подібні концепти виконують інтегративну функцію, поєднуючи раціональні уявлення з емоційно-оцінними компонентами та колективними смислами. Завдяки цьому концепт «ПЕРЕМОГА» виступає не лише одиницею когнітивної структури, а й важливим маркером національної ідентичності, що відображає систему цінностей та пріоритетів суспільства [23, с. 90].

Аналіз мовних репрезентацій концепту «ПЕРЕМОГА» у різних типах дискурсу засвідчує його динамічний характер і здатність трансформуватися під впливом соціально-історичних чинників. У різних дискурсивних практиках (політичній, медійній, публіцистичній) цей концепт актуалізується через різні семантичні компоненти, які змінюють свою ієрархію залежно від комунікативної мети та контексту [24, с. 217].

Дослідники медіадискурсу наголошують, що медіатексти відіграють ключову роль у конструюванні колективних уявлень та інтерпретацій суспільно значущих подій [25; 26] У межах українського медіадискурсу концепт «ПЕРЕМОГА» функціонує як соціокультурний символ, що акумулює та поєднує у собі різні смисли.

Відповідно до здійсненого аналізу українських медіатекстів варто зауважити, що концепт «ПЕРЕМОГА» охоплює низку взаємопов'язаних семантичних складників, які формують його багатовимірне смислове наповнення в сучасному українському медіадискурсі. У результаті проведеного аналізу встановлено, що концепт «ПЕРЕМОГА» в українському медіадискурсі має ієрархічну структуру та реалізується через низку взаємопов'язаних семантичних компонентів, які формують його багатовимірне смислове наповнення. Ключовий компонент концепту становить уявлення про перемогу як результат збройного протистояння та досягнення мети. До ближньої периферії належать політико-правові та морально-ціннісні смисли, пов'язані з відновленням суверенітету, територіальної цілісності, єдності суспільства й ушануванням героїв. Дальня периферія охоплює екзистенційні та персоналізовані інтерпретації перемоги, зокрема як умови виживання нації, збереження ідентичності та можливості майбутнього розвитку держави. Таке розуміння перемоги регулярно артикулюється в офіційних зверненнях та заявах керівництва держави [1].

Військовий компонент пов'язаний зі звільненням тимчасово окупованих територій, відновленням контролю над державними кордонами та успішними діями Збройних сил України. Так, у зверненні Президента України В. Зеленського від 13 листопада 2022 року зазначено: *«Усі ми вже відчуваємо, як наближається наша перемога»*, що підтверджує уявлення про перемогу як очікуваний результат тривалого військового протистояння та спільних зусиль суспільства й армії [27].

Політико-правовий складник закцентований на ідеї відновлення суверенітету та територіальної цілісності країни. У низці офіційних звернень Президент України включає концепт «ПЕРЕМОГА» до ключових стратегічних цілей нації. Наприклад, у зверненні від 3 червня 2022 року лідер держави сформулював три слова, задля яких українці борються: «мир», «перемога», «Україна», що підкреслює значення перемоги як стратегічної мети державної політики та волі суспільства: «Мир», «перемога», *«Україна» – три слова, задля яких ми боремося протягом уже ста днів після восьми років»* [28].

Морально-ціннісний складник концепту «ПЕРЕМОГА» простежується в емоційно забарвленому зверненні керівника держави, де перемога пов'язується зі стійкістю, єдністю й вірою у краще майбутнє. У зверненні від 23 червня 2023 року В. Зеленський побажав якнайшвидшої перемоги, відзначивши її як вшанування пам'яті героїв та символ моральної стійкості нації: *«Дякую кожному й кожній, хто обирає для себе бути українським офіцером, і бажаю двох абсолютно фундаментальних речей: якнайбільше знищити окупантів і якнайшвидшої перемоги»* [29].

Екзистенційний складник розглядає перемогу як право на існування та майбутнє нації. У сучасній українській мові загалом та в медіатекстах зокрема, концепт «ПЕРЕМОГА» осмислюється не лише як результат воєнного протистояння, а як фундаментальна умова виживання українського народу та збереження державності. Прикладом цього є висловлювання Президента України В. Зеленського, у якому перемога безпосередньо пов'язується з фактом національного буття: *«Для нас виживання – це перемога, тому що ми виживаємо зі своєю ідентичністю, зі своєю країною, зі своєю незалежністю»* [30]. Таке формулювання чітко фіксує екзистенційний вимір концепту «ПЕРЕМОГА», оскільки вона постає як альтернатива знищенню, як умова збереження життя, національної ідентичності та історії української держави в умовах збройної агресії.

Вищезазначені приклади демонструють, що в українській мові концепт «ПЕРЕМОГА» не лише описує результат військового протистояння, а й виступає як комплексний соціокультурний символ, що інтегрує військові, політичні, морально-ціннісні та екзистенційні сенси в мовній картині світу сучасних українців.

Загалом концепт «ПЕРЕМОГА» є смисловою домінантою, що часто використовується в офіційних зверненнях та виступах керівництва держави, а також новинних ресурсах. Досить поширеними є такі конструкції із використанням концепту «ПЕРЕМОГА»: «шлях до перемоги», «спільна перемога», «наша перемога», «перемога України», що активізують колективний характер цього поняття..

Варто зауважити, що в українській мові концепт «ПЕРЕМОГА» дуже часто поєднується із маркерами часу та оцінки, як-от: *«Перемога – це питання часу», «Ціна перемоги», «Кроки до перемоги»*, що свідчить про усвідомлення важливості перемоги та складності шляху, який долає Україна задля її досягнення [31].

У публічному дискурсі та соціальних мережах можна побачити як концепт «ПЕРЕМОГА» висвітлюється персоналізовано за допомогою фраз: повернення додому, безпека дітей, можливість жити у вільній державі [32], що вказує на розширення семантичного поля концепту та його глибоке вкорінення в повсякденну мовну свідомість українців.

На відміну від довоєнного періоду, в українській мові загалом та у сучасному українському медіадискурсі зокрема, концепт «ПЕРЕМОГА» поступово втрачає вузьке значення військового тріумфу та набуває ширшого екзистенційного наповнення, постаючи як умова виживання держави, збереження національної ідентичності та права українського народу на майбутнє.

Таким чином, аналіз мовних репрезентацій концепту «ПЕРЕМОГА» у сучасному українському медіадискурсі засвідчує його багатовимірність, динамічність та функціональну навантаженість. Активне функціонування цього концепту в різних жанрах і форматах медіакомунікації сприяє не лише інтерпретації воєнної реальності, а й формуванню колективної системи цінностей, спрямованої на консолідацію суспільства та підтримку національної стійкості.

Висновки. Отже, концепт «ПЕРЕМОГА» у сучасному українському медіадискурсі виступає багатовимірним соціокультурним і когнітивним утворенням, що виконує низку функцій: номінативну, оцінну, ідеологічну та мобілізаційну. Його мовна реалізація відображає трансформацію суспільної свідомості в умовах повномасштабної війни та засвідчує зміщення акцентів від суто військового результату до морально-ціннісного й екзистенційного осмислення перемоги. Така варіативність свідчить про відкритість концептуальної структури «ПЕРЕМОГИ» та

її чутливість до актуальних суспільних викликів, що робить цей концепт значущим об'єктом сучасних лінгвістичних досліджень. Перспективи подальших досліджень полягають у комплексному аналізі концепту «ПЕРЕМОГА» в сучасній українській мовній картині світу з урахуванням його семантичної, прагматичної та дискурсивної варіативності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. URL: https://president.gov.ua/ (дата звернення: 21.01.2026).
2. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд : монографія. К.: НДІУ, 2007. 444 с.
3. Зіневич Л. В., Красавіна В.В. Концепт «ВІЙНА» у сучасному українському суспільно-політичному дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник. Спецвипуск.* 2017. С. 70–72.
4. Левченко Т. Концепт ВІЙНА в українській мовній картині світу. *Теоретична і дидактична філологія*. 2025. № 40. С. 156–172. DOI: 10.31470/2309-1517-2025-40-156-172.
5. Ковбасюк Л. А. Новітні Студії Концепту «ВІЙНА» В Сучасному Мовознавстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. Вип. 1. С. 16–21. DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-2.
6. Яворська Г. М. Концепт «війна»: семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети. Серія : Філософія.* 2016. № 1. С. 14–23.
7. Кравець Л. В. Динаміка концепту ДОЛЯ в мові української поезії (на матеріалі творів т. Шевченка та письменників хх ст.). *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* 2013. Сер. 10. Вип. 10. С. 14–18.
8. Мацько Л. І. Лінгвостилістема «ДОЛЯ» у сучасному українському дискурсі. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2017. Вип. 9. С. 89–95.
9. Письменна Ю. Концептосфера ВОЛЯ в українських публіцистичних текстах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2022. № 2 (32). С. 54–57. DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.10.
10. Федурко М., Федурко О. Мовний образ-концепт ВОЛЯ в репрезентації поета Петра Карманського. *Рідне слово в етнокультурному вимірі.* 2022. С. 188–206. DOI: 10.24919/2411-4758.2022.242683.
11. Письменна Ю. Репрезентація концепту БАТЬКІВЩИНА в українських медіатекстах. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика.* 2023. № 2 (34). С. 99–103. DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2659.2023.34.19.
12. Голікова Н. Концепт «земля» в художньому дискурсі Павла Загребельного. *Українська мова.* 2017. № 2. С. 123–135. DOI: 10.15407/ukrmova2017.02.123.
13. Демченко Н. Д., Чала А. Г., Сапелка К. В. Особливості вербалізації концепту РОДИНА в діалектологічному дискурсі (на матеріалі говірки центральної слобожанщини). *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство).* 2021. № 16. С. 18–25. DOI: 10.24919/2663-6042.16.2021.3.
14. Житар І. В., Матвійчук Т. П. Неологізація мови у часи війни: структурносемантичні особливості новотворів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2024. № 65. С. 33–36. DOI https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.8.
15. Гомон А. М., Чернявська С. М., Шокуров О.В. Неологізми в українській військовій термінології: лексико-семантичні особливості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2023. Том 34 (73). № 1. Ч. 2. С. 168–174. DOI: https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.2/27.
16. Вусик Г. Л., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. *Закарпатські філологічні студії.* 2022. Вип. 23. Том 1. С. 52–57. DOI: 10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9.
17. Дем'янчук Ю. І. Метафори війни в експериментальній лінгвополітичній синергетиці: дисонанс між офіційною риторикою та емпіричною реальністю війни. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2025. № 73. С. 39–50. DOI: https://doi.org/10.32782/2409-1154.2025.73.8.
18. Костусяк Н. М., Шульська Н. М., Кострица Н. М. Метафорична вербалізація концепту ВІЙНА в сучасних медійних заголовках. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2022 № 56. С. 60–65. DOI: 10.32841/2409-1154.2022.56.13.
19. Калюжна А., Лавріненко І. Успіх чи перемога: порівняльний аналіз поняттєвих складників концептів VICTORY та SUCCESS. *Сучасні дослідження з іноземної філології.* 2024. №1(25). С. 72–82. DOI: https://doi.org/10.32782/2617-3921.2024.25.72-82.
20. Стаднік І. О. Лінгвістична відповідність понять «воєнний» дискурс vs «військовий» дискурс. *Science and Education a New Dimension. Philology,* IV (22). 2016. Is. 99. С. 63–66.

21. Коритнік Д. Ю., Баранова С. В. Медіадискурс як різнопланове явище сучасних медіа досліджень. *Збірник наукових праць «Нова філологія»* 2020. № 80. Том І. С. 266–271. DOI: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2020-80-1-39.

22. Wierzbicka A. Understanding Cultures Through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. New York; Oxford : Oxford University Press, 1997. 328 p.

23. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.

24. Kövecses Z. Metaphor: A Practical Introduction. Oxford : Oxford University Press, 2010. 375 p.

25. Fairclough N. Media Discourse. London : Edward Arnold, 1995. 214 p.

26. Van Dijk T. A. Discourse and Power. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2008. 308 p.

27. Усі ми вже відчуваємо, як наближається наша перемога – звернення Президента України. Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. URL: https://www.president.gov.ua/news/usi-mi-vzhe-vidchuvayemo-yak-nablizhayetsya-nasha-peremoga-z-79109 (дата звернення: 20.01.2026).

28. «Мир», «перемога», «Україна» – три слова, задля яких ми боремося протягом уже ста днів після восьми років – звернення Президента Володимира Зеленського Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. URL: https://www.president.gov.ua/news/mir-peremoga-ukrayina-tri-slova-zadlya-yakih-mi-boremosya-pr-75585 (дата звернення: 20.01.2026).

29. Хай перемога України та успішна трансформація державних інституцій буде найкращим ушануванням пам'яті всіх наших героїв – звернення Президента Володимира Зеленського Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. URL: https://www.president.gov.ua/news/haj-peremoga-ukrayini-ta-uspishna-transformaciya-derzhavnih-83777 (дата звернення: 22.01.2026).

30. Зеленський пояснив, що вважає перемогою для України. Українська правда. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2025/09/07/7529759/ (дата звернення: 22.01.2026).

31. Українська правда. URL: https://www.pravda.com.ua/ (дата звернення: 20.01.2026).

32. Суспільне. Новини URL: https://suspilne.media/ (дата звернення: 20.01.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 27.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.04.2026